בירור יחוס כהונה (סימן יא)

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

פרק א: חזקת כהונה על פי מצבה

פרק ב: יחוס הכהנים בזמן הזה

פרק ג: חשש חללות בכהנים בזמן הזה

פרק ד: קביעת יחוס כהונה על סמך בדיקה גנטית

פתיחה

בשנים האחרונות ניתן להאזין ברשת האינטרנט לשיעורים הנמסרים בביתי בלוס אנג'לס מידי שבוע, ובפרט לשיעור הקבוע בענייני כהונה המתקיים ביום חמישי בערב. בתחילת שנת תשס"ז, פנה אלי האחראי על אתר האינטרנט שבו מתפרסמים השיעורים, והעביר לי שאלה שנשלחה אליו על ידי בחור, שביקש לאור עיסוקי בלימוד סוגיות ועניני כהונה, לשמוע את חוות דעתי בענין הבא:

שלום רב

עליתי מרוסיה בשנת 1993. לפני עלייתי אבי ז"ל (1994- 1935) הראה לי את קברו של סביו ועל המצבה היה כתוב בעברית: "ר'... ב"ר... **הכהן**" ובתחתית המצבה היה כיתוב נוסף ברוסית, ללא איזכור מילה "כהן". סבו של אבי נפטר בשנת 1947. אביו של אבי נהרג במלחמת העולם השניה (1942) ומקום קבורתו לא נודע. גם במצבה הסמלית שעשתה לו אלמנתו [אמו של אבי] אין כל אזכור של כהונה. אבי ז"ל היה יהודי חילוני, ואפשר לומר שבמידה מסויימת היה מתבולל.

לפני עלייתי לישראל למדתי עברית, וכאשר קראתי את הכיתוב בעברית שעל גבי המצבה ושאלתי את אבי על הנושא, לא היה לו שמץ של מושג מהי "כהונה" ומה פשר הכיתוב "כהן" שעל המצבה, וכמובן לא ידע להשיב האם הוא כהן. מלבד הכיתוב הנ"ל, אין עדויות נוספות על יחוסינו ככהנים.

שאֵלתי היא, האם מהכיתוב "הכהן" שעל גבי המצבה ניתן להסיק על מסורת או חזקת כהונה ביחס אלי. שאלה זו היא מעשית מאד עבורי, מאחר והנני מעוניין להינשא כהלכה, ולכן ברצוני **לדעת האם אוכל להתחתן גם עם בת זוג הפסולה לכהונה.**

לאחר משלוח המכתב, יצרתי קשר טלפוני עם השואל, בחור בשם יבגני, שסיפר כי הפנה את השאלה לכמה רבנים, שחלקם אמרו לו שהוא **ספק כהן**, אחרים טענו **שבוודאי הינו כהן** מאחר וכך נכתב על המצבה [וכן נקט אחד מרבני הערים החשובות בישראל המכהן כאב"ד בעירו, לאחר ששאלה זו הובאה לפניו].

בשיחה נוספת שקיימתי עמו, נזכר יבגני שלאחר שראה את המצבה ביקש מקרובת משפחתו לשאול את אמה, שהיא בתו של האדם הקבור תחת מצבה זו, האם ידוע לה אודות יחוס הכהונה של משפחתינו, אך גם היא לא ידעה דבר על

כך.

בחודש כסלו תשס"ז, בעת ביקורי בארץ, נפגשתי עם יבגני, וראיתי במו עיני את התמונה של המצבה. עד כאן סיפור המעשה כפי שהיה.

פרק א: חזקת כהונה על פי מצבה

א. כדי להשיב לשאלתו של יבגני האם הוא כהן [וממילא אינו יכול להתחתן עם נשים פסולות לכהונה] יש לברר:

ראשית, האם מכח הכיתוב שעל המצבה ניתן להסיק שבני משפחת הנפטר הינם כהנים לכל דבר, הן לענין נשיאת כפים ועליה לתורה בעליה ראשונה, והן לענין איסור נישואין לנשים הפסולות לכהונה.

שנית, גם אם נניח שיש לסמוך על הכיתוב במצבה שהנפטר היה כהן, עדיין יש לברר בנדון דידן, האם נשארה חזקת הכהונה במשפחה. מאחר ובמשך כמה דורות לא שמרו בני המשפחה תורה ומצוות ולא ידעו כלל מאיסורי הכהונה, יתכן ואבדה חזקת הכהונה מהמשפחה כי אולי נישאו לפסולות ונתחללה מהם קדושת הכהונה. וללא קדושת הכהונה, שפיר יוכלו בני משפחה זו להינשא גם לפסולות לכהונה.

והנה כאשר בא לפנינו אדם ולא ידוע אם הוא כהן או ישראל, אין לחשוש שהוא כהן "דכל דפריש מרובא פריש" (כתובות טו, א) ורוב ישראל אינם כהנים. אולם לכתחילה נוהגים כיום בבתי הדין, שכאשר אדם מבקש להינשא, משתדלים הדיינים לברר האם משפחת המבקש הוחזקה בכהונה בעבר, ורק כאשר אין ידם מגיעה לבירור הדבר, מסתמכים על הרוב. ברם כאן במקרה שלפנינו לכאורה יש **ראיה** שיבגני אינו מהרוב שהם ישראל, בגלל הכיתוב על מצבת סבו שהיה כהן. ואפילו אם נאמר שאין זו ראיה גמורה כעדים, מכל מקום יתכן שנחשוש לראיה זו לומר שמא כהן הוא ואסור להינשא לפסולי כהונה.

לפיכך, ראשית כל, יש לברר האם הכיתוב שעל המצבה מהוה ראיה שניתן להסתמך עליה לצורך קביעת יחוס המשפחה ככהנים, ועל פי זה יוכלו בני המשפחה לעלות לדוכן, ומאידך, יֵאסרו להינשא לפסולות כהונה. או שמא, אין להתחשב בכיתוב זה כלל, כיון שאינו נחשב כעדות.

ב. והנה ודאי שאין להחשיב את הכיתוב על המצבה כעדות של **שני עדים** על חזקת הכהונה, שהרי **לא** חתומים על המצבה שני עדים המעידים שפלוני כהן הוא, ואף אין לפנינו עד נוסף שהצטרף לכותב המצבה וחתם על דבריו, כך שאין כאן עדות של שני עדים.

אלא שיש לדון האם הכיתוב שעל המצבה נחשב לכל הפחות כעדות של עד אחד [למרות שאין **חתימת** עד על המצבה], כי בעצם הכתיבה על המצבה יש מסירת עדות בכתב של עד אחד המעיד כי פלוני היה כהן, ומאחר ובשו"ע (אבן העזר סי' ג סע' ב) נפסק: "היה עד אחד מעיד עליו, נאמן להאכילו בתרומה בזמן הזה ולקרות בתורה ראשון ולישא את כפיו". נמצא שעל פי הכיתוב שעל המצבה נקבע שבני המשפחה הם כהנים, מדין עדותו של כותב המצבה. ואף שלא ידוע מי כתב את המצבה, עם כל זאת בכל מקום שהאמינה התורה לעד אחד, כולם כשרים לעדות זו, וכפי שביאר רש"י (יבמות פח, ב) "כל מקום שהאמינה תורה עד אחד אין דין עדות בדבר מדעד אחד נאמן בה הלכך פסולים נאמנים ככשרין", ולכן אין צורך בחתימת עד על המצבה, כי כלל לא משנה מי העיד את העדות, שהרי גם פסולים

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

נאמנים ככשרים.

אולם בשו"ת אגרות משה (אבן העזר ח"ד סי' מא) כתב שכל עוד אין חתימה על המצבה אין להחשיב את הכתוב עליה כעדות, וז"ל: "**כי הראיה שנכתב כן על מצבת קברו אינה ראיה ברורה דהא ליכא שום חותם על זה"**. והוסיף האגרות משה: "ואם ידוע שהמצבה עשה בנו, מדוע אינו יודע בן זה מאביו שהיה כהן או מקרוב אחר שעשה את המצבה, אבל זה אולי יש לברר יותר". ומתבאר לדעת הגר"מ פיינשטיין, שאין להחשיב את הכיתוב שעל המצבה כעדות של עד אחד מכיון שאין חתימת העד.

אך הדברים אינם מובנים די הצורך: ראשית, כפי שנתבאר לעיל, לכאורה עצם הכתיבה נחשבת כעדות שניתן להסתמך עליה, מאחר וכולם כשרים לעדות זו. שנית, דברי רבי משה שהכיתוב שעל המצבה "אינה ראיה ברורה", לא נתבררו, האם כוונתו שאין כאן ראיה **כלל**, או שמא שפיר יש ראיה כלשהי אלא שאין היא ראיה **ברורה**, ואם כן צ"ע למאי נפקא מינה שראיה זו "אינה ברורה".

ג. להלכה ולמעשה, כשהצגתי את השאלות של יבגני לפני ידידי רבי **דוד קהאן**, רב ביהמ"ד גבול יעבץ בברוקלין, מתלמידיו המובהקים של רבי משה, כתב לי כדלהלן:

כבוד ידידי החשוב והנעלה

הרב ר' **צבי** שליט"א

שלום וברכה וכט"ס

כמענה תכופה על שאלתו ששלח ע"י הפקס ושנשא ונתן בה בשבת שעברה, הנני מציע לו מה ששמעתי מפיו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל: "בעלי תשובה" שאין להם קרובים שלא עזבו המסורה שמודיעים להם שהם כהנים, אין להם לחוש לכך, ורשאים להינשא לנשים שאינן כשרות לכהונה, אמר לי שהורה כך כמה וכמה פעמים.

והנני מסכים עם כת"ר שמה שכתוב על המצבה אין לחוש על זה, ויש להתיר לידידו לקחת אשה שאינה כשרה לכהונה.

בכבוד ויקר

דוד קאהן

יום ד' לסדר חיי שרה כ"ד מרחשון תשס"ז

כאשר ביקשתי הבהרות, האם ההוראה לא להסתמך על כיתוב שעל המצבה נאמרה במפורש על ידי הגר"מ פיינשטיין, השיב לי רבי **דוד קאהן**:

אודות מש"כ על המצבה, לא קיבלתי מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל הוראה מפורשת בזה כששוחחתי עמו על הטלפון.

ומעשה שהיה כך היה, אחד שהיה שמו כהן שזקנו היה הולך לצוד דגים ביום הכיפורים נשא נכריה ונתקרבו ליהדות, ואע"פ שנתגרשו לפני כעשור שנים הוא עדיין לומד בכולל וגידלו בניהם ברוח התורה, ואז היתה השאלה אם לקבלה

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

לגירות (ובפרט אי הוי גירות כיון שגיורת אסורה לכהן הוי כאילו אינה מקבלת דקדוק אחד מדברי סופרים, או אפילו מדברי תורה, להפוסקים שתופסים אותה כזונה) וטילפנתי להגר"מ והוא הורה כמש"כ.

בכבוד ויקר

דוד קאהן

ח' כסלו תשס"ז

כתגובה לדברים אלו, כתבתי את המכתב הבא:

כבוד ידידי הרה"ג רבי **דוד קאהן** שליט"א, השלום והברכה

קיבלתי מכתבו אודות הוראת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. והנה באגרות משה (אבן העזר ח"ד סימן מא) נכתב "שראיה שנכתב כן על מצבת קברו אינה ראיה ברורה דהא ליכא שום חותם על זה, ואם ידוע שהמצבה עשה בנו, מדוע אינו יודע בן זה מאביו שהיה כהן או מקרוב אחר שעשה את המצבה, אבל זה אולי יש לברר יותר, עכ"ל". ומשמע מדברי האגרות משה שהכתוב במצבה אינו ראיה ורק יש צורך [אם יש אפשרות] לברר יותר. בכל אופן ברור שמצבה אינה ראיה כלל, ובמיוחד אם הכתובת שעל המצבה היא הדבר היחיד שמעיד על הכהונה [שהרי בני המשפחה אינם יודעים כלל מענין הכהונה והוא אינו שומר תורה ומצוות ומסורת הדת]. האם לא נוכל לסמוך על דברים **אלו** של האגרות משה.

המצפה לתשובת מע"כ בידידות והוקרה

צבי רייזמן

ואמנם רבי **דוד קאהן** הסכים עמי, וכתב:

כבוד ידידי הרב **צבי** שליט"א

הנני מסכים עם כבודו שיש להתיר השואל להינשא לפסולי כהונה לפי הכרעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל.

בכבוד ויקר

דוד קאהן

י"ב כסלו תשס"ז

ד. גם אם נחשיב את הכיתוב שעל המצבה כעדות של עד אחד [שלא כדברי האגרות משה], בנדון דידן יש סיבה נוספת להתיר לשואל להינשא לפסולי כהונה, על פי דברי השו"ע (אבן העזר סי' ג סע' ו) וז"ל: "מי שבא ואמר כהן אני ועד אחד מעיד שיודע **באביו** שהוא כהן, אין מעלין אותו לכהונה על פיו, שמא חלל הוא, עד שיעיד **שזה** כהן הוא. אבל אם הוחזק אביו כהן, או שיבואו שנים והעידו שאביו של זה כהן הוא, הרי זה בחזקת אביו". ומבואר שההלכה שעד אחד נאמן להעלות אדם לכהונה ואוכל בתרומה על פיו, אמורה רק כשהעד מעיד **עליו** שהוא כהן, אולם אם העד מעיד על **אביו** שהוא כהן, אינו נאמן לגבי הבן, שמא חלל הוא.

ובבית שמואל (שם ס"ק יא) ביאר מדוע אם שני עדים מעידים על האב שהוא כהן אין חוששים שמא האם פסולה לכהונה והבן חלל, ואילו כאשר עד אחד מעיד, נאמנותו היא רק ביחס לאב ואין מעלים את הבן לכהונה, שמא חלל

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

הוא, וז"ל: "כתב המגיד, דאין לנו אלא מה שאמרו חז"ל, ובש"ס איתא דמעיד עליו שהוא כהן, משמע אם מעיד על אביו לא מהני". כלומר, באמת אין בידינו הסבר להלכה זו, אלא מאחר וכל נאמנותו של העד להעיד עליו שהוא כהן היא חידוש, "אין לך בו אלא חידושו", ולכן לא נוכל ללמוד על סמך חידוש זה לקבל את העדות על האב גם ביחס לבן, מאחר ולא נתפרש הדבר. ולפי זה בנדון דידן, שהעדות של כותב המצבה מתייחסת לסב האב, ודאי שאין כאן עדות על הנכד שהוא כהן, שמא חלל הוא.

עוד יש לדון על פי חידושו של המבי"ט בתשובה (חלק א סימן ריט) שאדם אשר אינו יודע אם הוא כהן, ובא עד אחד והעיד עליו שהוא כהן, אינו צריך להחמיר ולנהוג בחומרי כהונה, וז"ל: "נראה דהא דתנן פ"ב דכתובות דעד אחד נאמן להעלות לכהונה אפילו היו גומלין, היינו כשהוא עצמו אומר שהוא כהן דהא משוי אנפשיה איסור חומרי כהנים, אבל אם הוא עצמו אינו יודע שהוא כהן, לא יהא חייב לנהוג שום חומרא על פיו, לא מבעיא כשהוא מכחיש, **אלא אפילו אומר איני יודע**".

לאור זאת, בנדון דידן, מאחר וליבגני אין חזקת כהונה, והסיבה היחידה להחשיבו כהן היא בגלל הכיתוב שעל המצבה, אשר לכל היותר יש להחשיב זאת כעדות של עד אחד, שאין לחשוש לה מהסיבות שנתבארו לעיל:

[א] דברי האגרות משה, שאין לקבל עדות זאת מכיון שאין חתימת עד על המצבה, ולכן הכתב שעל המצבה אינו נחשב לעדות של עד אחד.

[ב] אפילו אם נחשיב את הכיתוב שעל המצבה כעדות של עד אחד, אין כוחה של עדות זו אלא ביחס לאותו כהן, ולא לבנו ונכדו.

[ג] דעת המבי"ט שאין חוששים לדברי עד אחד האומר על פלוני שהוא כהן להחמיר עליו חומרי כהונה, אם האדם עצמו אינו יודע שהוא כהן.

ה. נותר רק לברר, גם אם אין לכיתוב שעל המצבה תוקף של עדות עד אחד, הרי לכאורה לא כתבו "כהן" על המצבה ללא כל סיבה, ואף שנתבאר כי אין זו עדות, מכל מקום סברא זו נחשבת "אומדנא" שכותב המצבה כתב זאת במצות בני המשפחה או מידיעה שלו שהנפטר היה כהן, ואם כן אע"פ שאין כאן עדות נגד הרוב, "רגלים לדבר" יש כאן, ולא נוכל לסמוך על הרוב לומר שהוא ישראל ולהתירו בפסולי כהונה, מאחר ויש "ריעותא" מחמת הכתב שעל המצבה, ולפיכך עדיין יש צורך לברר היטב אם הוחזק בכהונה [וכפי שכתב בשו"ת יביע אומר (ח"ז אה"ע סי' א), על פי דברי הנודע ביהודה (מהדורא קמא אה"ע ז) שבמקום שיש "רגלים לדבר" אי אפשר להסתמך על רוב].

ונראה שבנדון דנן יתכן ואין צורך בבירור, כי יש לומר שהיות וכל בני המשפחה אינם יודעים דבר בענייני יהדות, ובכלל זה, אין להם שמץ של מושג מהי "כהונה" [כפי שהזכרנו שבתו של הסב שעל מצבתו היה כתוב "כהן", לא ידעה מה פשר כיתוב זה] - אי אפשר לסמוך על עדותו של כותב המצבה, כי סביר להניח שהוא עצמו לא ידע מהו ענין הכהונה. וכפי שכתב בשו"ת אגרות משה (אבן העזר ח"ד סימן לט) במענה לשאלה האם סומכים על אדם שאינו שומר תורת ומצוות האומר על בנו שהוא כהן, שאין מאמינים לו: "כיון שאביו לא ידע כלום, גם זקנו שבא מזלאטאפאלא בשנת עשרים ושלוש [1923] שמשלו שם כבר הקומוניסטים זה חמש שנים ונספחו להם גם ברצון לענין הרשעות, אף לענין בין אדם לחברו וכל שכן לענין כפירה בהשי"ת ובתורתו, ומכיון שלא חינך את בנו אף במקצת הדברים הוא עצמו ודאי היה מהם **ובא כבר רשע גמור לכאן, ואם כן אין לו שום נאמנות לומר שהוא כהן**... **ובשביל חשש שבא מאנשים רשעים שאינם נאמנים כלל אין לאוסרם, כל זמן שאין לנו ידיעה מאיש כשר"**. ולפי זה גם בנדון

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

דידן, אין להאמין לכותב המצבה כי מסתבר שנכתבה על פי בני המשפחה שאינם שומרי תורה ומצוות ואין להם כל נאמנות, ולכן לא חוששים לדבריהם כלל אפילו אם היו לפנינו.

ברם, רבי משה עצמו מסתפק בתשובה זו האם אפשר אף **לכתחילה** להתיר להינשא על סמך סברא זו, כדבריו שם: "ובשביל חשש שבא מאנשים רשעים שאינם נאמנים כלל אין לאוסרם כלל כל זמן שאין לנו ידיעה מאיש כשר, ואף לכתחילה מסופקני טובא כי הוא להוציא מרובא דרובא דאינם כהנים". יתר על כן, רבי משה כתב את הדברים הנ"ל בנדון שהאב הוא אדם **שוודאי אינו נאמן** ואין לסמוך עליו כלל, מה שאין כן בנדון דידן שאמנם הסבירות היא שהמצבה נכתבה על פי אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, **אולם אין זה דבר ודאי**, ויתכן גם כי חברי החברה קדישא שהיו ממונים על הקבורה באותו מקום כן היו אנשים נאמנים ובירורו קודם שכתבו את נוסח המצבה. ומה גם שבנדון דידן, מאחר ונכתב במצבה "כהן", יש סברא לומר שאם לגביהם לא היתה כל משמעות לכך, מדוע טרחו לכתוב זאת על המצבה [וראה להלן **פרק ג** בדברי רבי משה שטרנבוך ורבי אשר וייס שדנו בסברא זו].

נמצא איפוא, שמידי חשש לא יצאנו, ועדיין עלינו לברר היטב האם ממשפחת כהנים הוא.

ו. גם בשו"ת שבט הלוי (חלק י סימן רכה) נשאל על "בעל תשובה שיש חשש מבוסס שהבעל אולי כהן והיא כזונה היות ובנישואין הראשונים חיתה עם גוי", והחשש שמא הוא כהן מסתמך על **מצבה** של בני משפחתו שבה נכתב שהם משפחת כהנים, ועל כך השיב הגר"ש ואזנר: "אבל כשגם בעצמו אינו יודע כלום, ומעולם לא נהג כהונה לא הוא ולא אביו, רק **ראו על מצבה ישנה שזה משפחת כהנים, שאין כאן חזקה ואין כאן עדות,** וכמש"כ כיו"ב בתשובת מבי"ט ח"א סי' רי"ט [המובא לעיל **אות ד**] שהעיר גם כבוד תורתו, אם כן פשיטא שאין צריך להתחשב בזה".

*

מפורש איפוא בדברי שבט הלוי, שאין לחשוש כלל לכיתוב "כהן" שעל המצבה לפי "**שאין כאן חזקה ואין כאן עדות**". ולפי זה נוכל לסמוך על הרוב שאינם כהנים ולהתיר ליבגני להתחתן גם עם פסולות לכהונה. וכן דעת ידידי רבי אשר וייס, אב"ד דרכי הוראה בירושלים [מכתבו יובא **להלן סוף פרק ג**], שאין הכתב שעל המצבה מהווה עילה לאסור להינשא לנשים הפסולות לכהונה **לכתחילה**. וכמו שגם כתב לי רבי דוד קאהן [הובא לעיל - **אות ג**].

אולם יש להעיר, כי דברי שבט הלוי נאמרו בנדון **דיעבד**, כשכבר נישא לפסולה לכהונה, ובזה נפסק שאינו מחוייב לגרשה, ולא כהוראה לכתחילה, וצ"ע.

ולהלן [בסוף השיעור] נביא את תשובתו של הראשון לציון, רבי שלמה עמאר, שהכיתוב שעל המצבה מהווה בירור גדול שאין לדחותו בלא דרישה וחקירה.

פרק ב: יחוס הכהנים בזמן הזה

ז. סניף נוסף להתיר ליבגני להינשא לפסולות לכהונה יבואר בהקדם דברי הפוסקים אודות **יחוס הכהנים בזמן הזה**, וכפי שדן בזה בשו"ת שבט הלוי - בהמשך דבריו המובאים לעיל: "ועתה לענין עצם הכהונה של אנשים כאלה, גם לו יהי' נכון שהם באים ממשפחת כהנים, הנה כבר כתבתי בעניי בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קס) בענין מחלוקת הקדמונים ביחוסי כהונה בזמן הזה אם **חזקה גמורה** היא כדעת כת הקדמונים שסבירא להו כן, או רק בגדר **ספק בעלמא** כדעת

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

מהרשד"ם והשבות יעקב, ועיין שם היטב הבירורים בזה, ובסוף דברי הבאתי דברי רבינו המהרש"ל (ב"ק פ"ה סי' לה), וכן כתב עוד בים של שלמה (חולין פ"ח) דזרע כהנים קרוב לודאי שנתבלבלו ואם לא כולו, רובו נתבלבל ואם לא רוב קרוב למחצה נתבלבל. ובתשובת בית אפרים (או"ח סי' ו) הביא דברי מהרש"ל גם כן וחיזק אותם".

כלומר, בדברי הפוסקים מצאנו מחלוקת גדולה ביחוסי הכהנים בזמן הזה - ולדעת חלק מהפוסקים הכהנים בזמן הזה הם **ספק** כהנים, ומאחר וגם אם סביו הוחזק ככהן הרי אינו **ודאי** כהן, שפיר נוכל **לצרף** זאת כסניף למבואר לעיל [**פרק א**] שהכיתוב על מצבה אינו מעלה לכהונה.

ונבאר את הדברים בהרחבה.

ח. במסכת קידושין (עו, א) נאמר: "אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה, ולא מן הדוכן ולמעלה, ולא מן הסנהדרין ולמעלה". ונפסק ברמב"ם (הלכות איסורי ביאה פרק כ הלכה ב) להלכה: "איזהו כהן מיוחס כל **שהעידו** לו שני עדים שהוא כהן בן פלוני הכהן ופלוני בן פלוני הכהן עד איש שאינו צריך בדיקה, והוא הכהן ששימש על גבי המזבח, שאילו לא בדקו בית דין הגדול אחריו לא היו מניחין אותו לעבוד. לפיכך אין בודקין מהמזבח ומעלה, ולא מן הסנהדרין ומעלה שאין ממנין בסנהדרין אלא כהנים לויים וישראלים מיוחסין".

ברם מאז שבעוונותינו הרבים נחרב בית המקדש ואין סנהדרין, נחשבים הכהנים ל"כהני חזקה", דהיינו **שהוחזקו ככהנים** למרות שאין להם כתב יחוס, כדברי הגמרא בכתובות (כד, ב) "תניא רבי יוסי אומר, גדולה חזקה", ופירש רש"י: "שאין בין דין יכולים להוציא דבר מחזקתו". וכמבואר בדברי הרמב"ם (שם הלכה א) "כל כהנים בזמן הזה **בחזקה הם כהנים** ואין אוכלין אלא בקדשי הגבול, והוא שתהיה תרומה של דבריהם אבל תרומה של תורה וחלה של תורה אין אוכל אותה אלא כהן מיוחס".

ונחלקו האחרונים מה ההשלכות ההלכתית לכך שכהנים היום הם "**כהני חזקה**" - האם דינם שונה מדין הכהנים המיוחסים בזמן בית המקדש, ואם אכן יש שוני, מהו השוני.

ט. השו"ע פסק בהלכות הפרשת חלה (יו"ד סימן שכב סע' א) "מצות עשה להפריש תרומה מהעיסה **וליתנה לכהן**". ובזמן הזה שכולם טמאי מתים, אין נותנים חלה לכהן, אלא שורפים אותה מאחר שנטמאת. ברם בחלה שהופרשה בחו"ל, שעיקר חיובה מדרבנן, הקלו חכמים והתירוה באכילה לחלק מהכהנים, כדברי השו"ע (שם סע' ה) "חלת חוצה לארץ אע"פ שהיא טמאה הואיל ועיקר חיובה מדבריהם אינה אסורה באכילה אלא על כהן שטומאה יוצאה עליו מגופו, והם בעלי קריים... אבל שאר הטמאים במגע הטומאות אפילו טמאים מותרים לאכלה, לפיכך בין בסוריא בין בחוצה לארץ אם רצה להפריש חלה אחת מפריש אחד ממ"ח ונאכלת לקטן שעדיין לא ראה קרי". אולם הרמ"א חולק על דברי השו"ע ולדעתו גם חלת חו"ל אינה נאכלת לכהן קטן: "ויש אומרים כיון שאין חלה נאכלת בזמן הזה בארץ ישראל, גם בשאר מקומות אין צריכין להפריש רק חלה אחת ולשרפה, וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו".

וביאר המהרש"ל (הובא בש"ך שם ס"ק ט) את דברי הרמ"א שהסיבה שאין נוהגין לתת חלה לכהן קטן היא "**משום דלא מחזקינן בזמן הזה בכהן ודאי**". ובספרו ים של שלמה (ב"ק פ"ה סימן לה) ביאר המהרש"ל את הדברים בהרחבה: "מאחר שבעוונותינו הרבים אין לנו היחוס כמו שהיה בזמן הבית, או אפילו אחר החורבן בימי התנאים והאמוראים שהיו עדיין נזהרין בתרומות ובטהרות והיה קרוב מימי הבית ועדיין היה יחוסיהם בידיהם, ובעוונותינו מרוב אריכות הגלות וגזירות וגירושים נתבלבלו. והלוואי שלא יהא נתבלבל זרע קודש בחול אבל זרע כהנים ולוים

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

קרוב לודאי שנתבלבלו ואם לא כולו, הרוב נתבלבל כמעשה דאליהו ז"ל עם הלוים הידוע בדברי רז"ל ואם לא הרוב בודאי קרוב למחצה נתבלבלו". ומתבאר לפי המהרש"ל והש"ך, שלדעת הרמ"א אין נוהגים לתת חלה לכהנים בזמן הזה בגלל שאין כיום כהן שניתן לומר עליו **בוודאות** שהוא כהן מיוחס.

ובמג"א בהלכות פסח (תנז ס"ק ט) כתב, שכיום "אין מחזיקים אותו ככהן ודאי **דדילמא נתחללה אחת מאימותיו".** ולפי זה ביאר המג"א (או"ח סי' רא ס"ק ב) מדוע לא נזהרים היום להקדים כהנים לכל דבר שבקדושה מדין "וקדשתו": "וצ"ע למה אין נזהרין עכשיו להקדים הכהן לכל הנך מילי ויש ליזהר בזה מאחר שמדאורייתא הם, **ואפשר דאין אנו בקיאין ביחוסי הכהונה** וכמ"ש סוף סימן תנ"ז".

י. לאור היסוד שהכהנים היום הם בחזקת ספק, חידש בשו"ת מהרשד"ם (אבן העזר סימן רלה) חידוש גדול לדינא, להתיר שבויה לכהן בצירוף של "ספק ספיקא". ומעשה שהיה כך היה: אשה שבויה שהעידה עליה אשה אחרת ששמעה מפי שבויה שנשבית עמה שהיא טהורה, ונשאל המהרשד"ם האם שבויה זו יכולה להינשא לכהן, שהרי כל שבויה אסורה לכהן מדרבנן "דכיון דנשבית לבין העכו"ם והם פרוצים בעריות כולנו עדים שנבעלה" (רש"י כתובות יג, ב), והשאלה היא אם נוכל לסמוך על העדות הנ"ל שהשבויה לא נטמאה.

והשיב המהרשד"ם שאמנם ספק אם אפשר לסמוך על עדות אשה המעידה ששמעה משבויה אחרת שאשה זו לא נטמאה, ומכח עדות זו בלבד לא נוכל להתירה, אולם ניתן לצרף לספק זה את הספק הנוסף שיש בחזקת הכהנים בזמן הזה, ולהתיר אשה זו מדין "ספק ספיקא", וז"ל: "אלא שאני אומר שאני סומך בזה על מה שכתב הריב"ש (בסימן צד) וז"ל כל שכן כהנים שבדורינו שאין להם כתב היחס אלא מפני חזקתן נהגו היום לקרא ראשון בתורה כו' יע"ש. **הרי שכהנים בזמנינו אינם כהנים ודאי** בתשובה שהכהנים בזמן הזה שעולים ראשון לקרוא בתורה אינו אלא מנהג בעלמא, שהרי אין להם ספר היחס. שמעת מינה שאינם כהנים ודאי אלא ספק. ואם כן אחר שאיסור זה דשבויה אינו אלא איסור דרבנן וכמ"ש הרמב"ם, אם כן די לנו להחמיר במה שהוא אסור ודאי, אבל בענין ספק כזה ראוי לנו לומר ספק דרבנן לקולא. עוד דהוי ספק ספיקא מתהפך, ספק כהן ספק ישראל, ואת"ל כהן, ספק מותר ספק אסור, ויש לנו לומר גם כן שבויה זו ספק אסורה לכהן ספק מותרת לכהן, ואת"ל אסורה לכהן שמא זה אינו כהן אלא ישראל".

בשו"ת שבות יעקב (חלק א סימן צג) מביא את דברי המהרשד"ם, והסתמך עליו לפסוק שאין כופים כהן שנשא חלוצה לגרשה, ואע"פ שנפסק בשו"ע (אבן העזר סימן ו סע' ו) "כהן שנשא אחת מהפסולות, היו מחרימין אותם וכל הנושא ונותן עמהן וכיוצא בחומרות אלו עד שיגרשנה", אולם מאחר ואיסור חלוצה לכהן הוא מדרבנן, וכהנים בזמן הזה בחזקת ספק, פסק השבות יעקב שבגלל ספק איסור דרבנן אין חייב לגרשה [ומכל מקום לכתחילה לא ישאנה, כמש"כ בחלקת מחוקק באבן העזר סימן ו ס"ק א]. וז"ל: "אך ראיתי מה שכתב בתשובת מהרי"ק (חלק א סי' קמח וקמט) ותשובת חוט השני (סימן יז) בשם תשובת מהרשד"ם (אבן העזר סימן רלה) **דכל כהני זמנינו הוי להו כהנים מספק** ומותרין בשבויה דרבנן כיון דאין להם כתב יחוס לכהונה רק מכח חזקה, וכמו שכתב הריב"ש (סימן צד). ואם כן בנדון דידן בחליצה דרבנן אין להחמיר להיות כופין להוציא כיון **דכהני ספק נינהו**, דהא מהאי טעמא ספק חלוצה אם עבר ונשא אין צריך להוציא... והלכתא כוותיה דשמואל מדינה [המהרשד"ם]... אך כיון דהוא מילתא חדתי ומיראי הוראה אני לא אסמוך עלי למעשה עד שיסכימו איזה גדולי חקרי לב".

לסיכום, נתבאר לנו דעת הסוברים **שכהנים בזמן הזה הם בחזקת ספק**, כתוצאה מאריכות הגלות וגזירות הגירושים שגרמו לבלבול במסורת יחוסם, דחוששים שמא נתחללה אחת מאימותיו של כהן זה ונפסל מכהונה. ונפקא מינה לדינא:

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

לדברי המהרש"ל והש"ך בדעת הרמ"א, אין נותנים לכהנים חלה, מאחר ובזמנינו הכהנים הם בחזקת ספק כהנים.

לדעת המג"א מטעם זה אין מקפידים על דין "וקדשתו" בימינו.

ולדעת המהרשד"ם והשבות יעקב, ניתן לצרף את העובדה שיש ספק בחזקת הכהונה בכהנים בימינו, לספקות נוספים, ולהקל באיסורי כהונה מדרבנן מדין "ספק ספיקא".

יא. מאידך גיסא, פוסקים אחרים סוברים שהמשמעות הפשוטה של דברי הרמב"ם [הובאו לעיל **אות ח**] ש"כל כהנים בזמן הזה **בחזקה הם כהנים**" היא, שהכהנים מוחזקים **כודאי כהנים,** ונוהגים בכל איסורי כהונה ככהנים ודאיים, וכלל נקוט בידינו "סוקלין ושורפין על החזקות" (קידושין פ, א), ולפיכך גם כיום שהכהנים אינם מיוחסים בכתב יוחסין אולם יש להם **חזקת כהונה,** ולכן הם **ודאי** כהנים לכל דיני הכהונה. [את דברי הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פ"כ ה"א) שכהנים בזמן הזה אוכלים רק "תרומה של דבריהם **אבל תרומה של תורה וחלה של תורה** אין אוכל אותה אלא כהן מיוחס", ומשמע שלא סומכים על חזקת הכהנים בזמן הזה לענין דאורייתא, ביארו האחרונים (מהרי"ט ח"א סימן קמט; חתם סופר עמ"ס כתובות כה, ב) שהסיבה לכך היא החשש שאם כהן יאכל תרומה דאורייתא יעלו אותו אף ליוחסין, אבל מעיקר הדין מי שמוחזק ככהן הרי הוא כהן גמור לכל הדינים].

שיטה זו מבוארת בדברי המבי"ט (קרית ספר הלכות איסורי ביאה פרק כ) שכתב: "מן התורה כל שהוא מוחזק לכהן הוא כהן לכל הדברים, ואוכל תרומה וחלה של תורה ומשמש ע"ג המזבח, דהא סוקלין ושורפין על החזקות, דחזקה מדאורייתא, **ואפילו בזמן הזה**, כל מי שהוחזקה משפחתו בכהונה ולא קרא עליו ערער, **הוא כהן לכל הדברים, דמהניא ליה חזקתו מן התורה**... אפילו למידי דאורייתא, דהא סמכינן עלייהו בפדיון הבן דהוה מהתורה, ורבנן הוא דאצרוך בדיקה עד כהן ששימש ע"ג המזבח, ולכן בתרומה וחלה של תורה דאית בהו חיוב מיתה לזר, חשו רבנן טפי לאצרוכי בדיקה". ומבואר בדבריו, שבזמן הזה, הכהנים מוחזקים **כודאי** כהנים.

וכדבריו כתב בנו בשו"ת מהרי"ט (ח"א סימן פה) "ומרגלא בפי ההמון שאומרים לכהן הבא ראיה שאתה כהן וטול וכן ללוי, **וזה טעות**, שהכהן והלוי בחזקתן הן עומדים, כדאמרינן בפרק שני דכתובות גדולה חזקה... ואוקימנא מאי חזקה לכהונה לחלה דמסקינן מנשיאות כפים ומתרומה דרבנן לחלה דאורייתא דמוקמינן ליה אחזקתיה, **ואם לחלה דאורייתא שהיא בעון מיתה סמכינן אחזקתיה שהוא בחזקת כהן שנושא את כפיו כל שכן לענין מעשרותיו שראוי ליתן שאנו מחוייבין ליתנם משום גזל השבט**". ובתשובה נוספת כתב המהרי"ט (ח"א סימן קמט) שאם מכח החזקה מתירים לכהנים לאכול תרומה וחלה [שאיסורם מדאורייתא] כל שכן "שלא ישא פסולה ומפקינן לה מיניה".

והוסיף המהרי"ט: "ואותם זחוחי הלב התוקעים עצמם בדבר הלכה וינאמו נאם שהכהנים שבזמנינו אין להם חזקה, והביאו ממה שכתב הריב"ש ז"ל, וחלילה לרב ז"ל שבא להפקיע חזקת כהונתם במה שהחזיקום עד עתה בכהנים... שכל שהוחזקו אבותיו במשפחת כהנים הרי הוא בחזקת כהן, ועל זה אמרו גדולה חזקה והרי הם בחזקה זו עד עמוד הכהן לאורים ותומים. ומה שהרב מהור"ר שמואל די מדינה [המהרשד"ם] ז"ל נסתייע מדברי הריב"ש לא אמר כן אלא לענין שבויה שנשבית, ויש לה עד מפי עד מעידה שהיא טהורה כגון אשה מפי אשה ואמר הואיל ושבויה דרבנן ומספקא מילתא אם נאמין בה עד מפי עד עשאו בספק ספקא, **ואע"ג דספק זה דכהן אין ראוי לקרותו ספק בפני עצמו,** לענ"ד כמו שביארתי לעיל מכל מקום לא הקל בה הרב ז"ל אלא בשבויה דרבנן דספיקא לקולא וכל שכן בספק ספקא, **אבל בגרושה דמדאורייתא גרושה ודאית פשיטא דכייפינן ליה להוציא**".

גם רבי שלמה קלוגר (חכמת שלמה אבן העזר סימן ו סק ח) כתב ש"אין לצרף בזה דעת המהרשד"ם הובא באחרונים

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

דבזמן הזה אין אנו בקיאין ביחוסי כהונה. דמלבד שדעת המהרשד"ם דחויה, ורוב הפוסקים מוהרי"ט ודעמו ושו"ת כנסת יחזקאל חולקין עליו, עיין בבאר היטב סימן זה, אך מלבד זה הם דיברו רק בנשא חלוצה דהוי ודאי מדרבנן בזה סמך להקל".

וכן דעת החתם סופר (כתובות כה, ב) שבני המשפחות המוחזקות לכהונה נחשבים כהנים גמורים לכל דיני התורה: "ועמ"ש ש"ך יו"ד סוף סי' שכ"ב ומג"א או"ח סי' תנ"ז שחיישינן שמא נתחללו אחת מאימותיו, דקשה מהיכי תיתי לחוש לזה והא קיי"ל כרבנן שכל המשפחות בחזקת כשרים הם. ומשמע אפילו בחשש חלולין שאין מכירים מכל מקום הכל בחזקתן... **ומדינא כהנים גמורים הם**, והוא הדין לפדות הבכורים ראויים הם, והכל כהלכה בלי פקפוק".

יב. ראיה נוספת לכך שהכהנים נשארו בחזקתם גם בזמנינו, ואינם נחשבים כהני ספק, הביא בשו"ת מהרי"ט (ח"א סימן קמט) מכך שגם היום נושאים הכהנים את כפיהם **בברכה,** ואינם חוששים לדברי הגמרא בכתובות (כד, ב) שכל מי שאינו כהן ונושא כפיו עובר באיסור עשה, שנאמר "כה תברכו" ונלמד "אתם ולא זרים, ולאו הבא מכלל עשה עשה", וכתב המהרי"ט: "ומדסמכינן נמי אחזקה לנשיאות כפים וברוכי נמי מברכי, בחזקתייהו קיימי". כלומר, אם היה **ספק** בחזקת הכהונה, לא היו יכולים הכהנים לשאת כפים בברכה, מדין "ספק דאורייתא לחומרא". ומוכח איפוא מהברכה שמברכים הכהנים בנשיאת כפים, שאין כל ספק בחזקת כהונתם, והם **ודאי** כהנים.

ובשו"ת בית אפרים (או"ח סימן ו) ביאר על פי דברי המהרי"ט, את טעם המנהג המובא ברמ"א (או"ח סי' קכח סע' מד) שבחו"ל אין נושאים כפים אלא ביום טוב, וז"ל: "כיון דהני כהני ספיקא הוי על כל פנים להרבה פוסקים איך נאכיל אותם דבר האסור להם ונצוה אותם לישא כפיהם... ויבורר החילוק שבין בני ארץ ישראל לבני גולה על בוריו כראי מוצק.... משום דבני ארץ ישראל ומלכות מצרים שביתתם במקומם כמאז כן אתה ולא היה עליהם טלטול הגירושין ובגולה לא הלכו ... ושפיר הם כהני חזקה אע"פ שאין כתב יחוסם בידם. משא"כ אנן בני מדינות אלו ומדינות אשכנז שהורקנו מכלי אל כלי ומגולה אל גולה... ובזה ודאי יש לחוש שנתבלבלו... והכי נמי ביו"ט שזמן קהילה לכל הוא והכהנים והעם כולם בבית הכנסת ואין לבם על טרדת מזונות מחייתם ומלאכה כלל, אי לא פרסי ידייהו יאמרו העולם שיודעים בעצמם שאינם כהנים או יבואו להקל ולזלזל באיסורי כהונה, כמו שנתבאר לעיל, ולכך תיקנו שביו"ט ישאו כפיהם שאינם לא יותר מי"ב ימים בשנה".

ומתבאר לדעת הבית אפרים, כי ההבדל בין בני ארץ ישראל לבני חו"ל הוא, שבני ארץ ישראל לא טולטלו כל כך בגלות, ולכן שפיר סומכים על חזקת הכהנים. ולעומת זאת, בחוץ לארץ שהיו רדיפות וצרות והיהודים נדדו ממקום אחד למשנהו, יש מקום לחשוש לחזקת הכהנים. ובשל כך, לא נושאים הכהנים כפים כל יום, שמא עוברים באיסורים הנ"ל. משא"כ בימים טובים, הניחו אותם לישא כפיהם על פי חזקתם שהחזיקו "כדי שלא תשתכח תורת כהונה מהם ויבואו להקל בדברים שהכהן מוזהר עליהם, אבל בשאר ימות השנה לא רצו להקל בזה".

ברם בשו"ת שבות יעקב (חלק א סימן צג) כתב על דברי המהרי"ט [המובא לעיל **אות יא**] וז"ל: "אין זו ראיה לענ"ד כלל, כי אפשר לומר דאף בספק כהן גמור מותר לישא כפיו ולברך... אע"פ דזר הנושא כפיו עובר בעשה, מכל מקום **כיון דכהן שאינו נושא כפיו כאילו עובר בשלש עשה,** לכן אמרו חכמים דישא כפיו אם הוא ספק כהן, וכיון דמדרבנן נושא כפיו שפיר מברך".

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

יג. כאמור בדברי החתם סופר [הובאו לעיל אות **יא**] גם בזמן הזה הכהנים הם "כהנים גמורים", ולכן ניתן על ידם לפדות בכורים. ברם לא כן סבור היעב"ץ (שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סימן קנה), כפי שמובא בפתחי תשובה (יו"ד סי' שה ס"ק יב) בשמו, שמאחר ובימינו הכהנים אינם בחזקתם כבזמן המקדש אלא ספק כהנים, מן הראוי שלאחר הפדיון יחזירו לאב את כסף הפדיון שמא הם אינם כהנים, והממון גזול בידם: "וכמעט שיש לומר **דמדינא הם צריכים להחזיר, ולפחות כל כהן יחוש לעצמו לפרוש מספק גזל שמא אינו כהן.** ומשום האי טעמא נראה דשפיר אית למיעבד עובדא האידנא לפדות בעל מנת להחזיר לכתחילה". ומוסיף היעב"ץ: "גם נראה **שלצאת ידי כל ספק** האפשרי **יש גם כן על האב לפדות בכורו מכל כהנים שיוכל למצוא**, דלמא מתרמי ליה כהן מיוחס ודאי, ומהאי טעמא נמי בן הכהנת והלויה יש לפדותו עכשיו מספק, דמאי שנא מכל ספיקא דאורייתא דמאי דאפשר לתקוני מתקנינן".

ומבואר בדברי היעב"ץ חידושים גדולים לדינא: ראשית, הכהן צריך להחזיר את כסף הפדיון בגלל שבזמנינו הכהנים אינם בחזקתם כבעבר, אלא "ספק כהנים". שנית, מכיון שיש ספק בכהן שפודה את הבכור אם אמנם הוא כהן, יש לאב לפדות את הבכור **מכל כהן שיפגוש בו**, כדי שאולי מבין כל הכהנים ימצא כהן אחד שהוא ודאי מיוחס.

ואכן בספר עליות אליהו (הערה ו) מובא שהגר"א חזר ופדה עצמו, וביאר את טעמו: "מפני ספק יחוס כהני הזמן, לכן פדה עצמו מכמה כהנים. ובפרט שמעתי שפדה עצמו מן הרב ר' מאיר כהן ראפאפורט, על שהיו מוחזקים למיוחסי כהונה". ובהגהות הרד"ל הוסיף: "וכן הדבר שהיה לרב הנ"ל כתב ייחוס כהונת ראפאפורט על קלף באותיות מוזהבות עד עזרא הכהן, ונשרף בשריפת ביתו". וכן מובא בספר דרכי חיים ושלום (אות תתקעא) שהאדמו"ר ממונקאטש פדה את נכדו "אצל שני כהנים מיוחסים", והביא לכל אחד מהכהנים חמש סלעים, וכל אחד מהם בירך את הילד בברכת כהנים. וביאר זאת: "כדעת היעב"ץ שיש לפדות עצמו בשני כהנים מספק יחוסי כהונה, ועיין גם כן בספר עליות אליהו". [ובספר אוצר פדיון הבן (פרק ז הערה א) כתב: "מקובל וידוע בפי כל הדורות שמות של משפחות מיוחסות, אשר כפי המסורת מוחזקים הם כבני אותם משפחות המיוחסות, משפחות אשר מקורן ידוע למשפחות המפורסמות מדורות קדומים. כגון, משפחת ראפאפורט, אשר מקובל להחזיקה בחזקת כשרות היחס מדור דור, ומתייחסים אחר רבנו שבתי הכהן אשכנזי בעל השפתי כהן על השלחן ערוך. וכן משפחת יחייא ממשפחות התימנים, המוחזקים ככשרים בייחוסם ללא חשש"].

גם המנחת חינוך (מצוה שנז אות טו) כתב: "בפדיון הבן בזמן הזה, אם נותן לו חפץ בפדיון בנו, אפשר אינו שלו לקידושי אשה [מאחר ואין כהן מיוחס בזמן הזה]. ולא ראיתי מי שהרגיש בזה. אך עכ"פ גם בפדיון הבן אם אחד רוצה לצאת ידי שמים בשלמות ושמא אין זה כהן, יזכה על ידי אחר לכל הכהנים אמיתיים, או מי שהוא אמת. אך באמת כיון שאין שום כהן יכול להוציא מידו מאי זכות הוא, אך הזכות הוא שנעשה המצוה בשלימות".

יד. אולם רוב הפוסקים לא חששו לדברי היעב"ץ, ולדעתם גם אם הכהנים בזמן הזה הם בחזקת ספק, אין הכהן צריך להחזיר את כסף הפדיון, וכמו שכתב בגליון המהרש"א (שו"ע יו"ד סי' שה סע' ח) על דברי היעב"ץ: "וכל זה לענ"ד אינו מחוור, דמדעתיה נותן כיון שרוצה לצאת ידי ספק אולי פוגע בכהן, ואם כן מאי חשש גזל איכא". כלומר, מאחר והאב ידע שהכהן הפודה הוא רק ספק כהן ובכל זאת נתן לו את הכסף, הרי שהנתינה נעשתה מתוך ידיעה ברורה, ואין כלל גזל.

גם בשו"ת חתם סופר (ח"ב סימן רצא) כתב על דברי היעב"ץ "ואינו נראה לי". ובחידושיו על מסכת כתובות (כה, ב) כתב החתם סופר, שעדיף לפדות בכור דווקא אצל כהנים בני משפחות המפורסמות בכהונתם: "ומדינא כהנים גמורים הם והוא הדין לפדות הבכורים ראויים הם והכל כהלכה בלי פקפוק. והשתא אתי שפיר דדווקא משפחה של כהנים

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

המפורסמת בעיירה ומסתמא כך השתלשלה מאז עד זמן עזרא שנתייחסו דכל משפחות בחזקתן, מה שאין כן אדם אחד שבא לפנינו דחיישינן ליה כמ"ש לעיל".

וכיוצא בזה תמה בשו"ת דברי חיים (יו"ד חלק ב סימן קו) על דברי היעב"ץ: "אך דזה ודאי כיון שהתורה צותה ליתן להכהן כזה שוב הוא ממונו בודאי, וכעין שמחלק הרמב"ם ז"ל (הלכות סנהדרין פרק טז הלכה ו) שהאיסור בעד אחד הוחזק, ולפי זה הוא הדין בכהני דידן כיון שמצוה מדרבנן ליתן לכהן כזה אין הכהן צריך להחזיר כלל".

וכן הכריע ערוך השלחן בהלכות פריה ורביה (אבן העזר סי' ג סע' ג) "כל כהנים בזמן הזה בחזקת כהנים הם לכל איסורי כהונה, ושיעלו לתורה ראשון ושיעלו לדוכן בברכת כהנים". ובהלכות פדיון הבן (יו"ד סי' שה סע' נה) כתב דברים תקיפים, שלא כדעת היעב"ץ: "ראיתי מי שכתב דבזמן הזה כיון שאין לנו יחוסי כהונה ראוי לכל כהן לחוש שמא אינו כהן ויחזיר המעות, וכן הוא חייב בפדיון ויפריש לעצמו. **ולדעתי אסור לשמוע דברים כאלו**, להקטין עתה מעלת הכהונה ואתי לזלזולי, וח"ו לומר כן. והרי אפילו כשעלה עזרא מבבל שלכל הכהנים היה כתב יחוס ולמקצתם לא נמצא דריע חזקת כהונה שלהם, ועם כל זה אמר להם נחמיה הרי אתם בחזקתכם כמו שאכלתם בגולה בתרומה כן תאכלו גם עתה כדאיתא בכתובות (כד, ב) ועל זה שנינו שם **גדולה חזקה** ע"ש. כל שכן עתה שאין לכהנים כלל כתב יחוס, וכיון שלכולם אין כתב יחוס אין כאן ריעותא כלל כמבואר שם מדברי התוס', לא כ"ש שהם בחזקת קדושתם, וחלילה חלילה לעשות בזה איזה ספק או ספק ספיקא או לצרף זה אפילו לצירוף כל שהוא".

וכן נקט לדינא החזון איש (שביעית סימן ה ס"ק יב) "המהרש"ל בים של שלמה כתב דנתבלבלו הכהנים רוב או מחצה, ולכן אין לנו כהנים בזמן הזה. ותימא למה לחוש כל כך, **והרי מברכים על מצות נשיאת כפים ופדיון בכור**. אלא נראה **דמהתורה הן בחזקתן לכל דבר**".

[במאמר המוסגר, יש להזכיר את דברי שו"ת חתם סופר (יו"ד סימן רלו) בתשובתו לחמיו רבי עקיבא אייגר בנדון הקרבת קרבן פסח בזמן הזה [שבא גם בטומאה שהותרה בציבור], שאין לעכב את ההקרבה בגלל שאין כהנים "מיוחסים", כדבריו: "ומהרי"ו סי' קנ"ג שכתב שאין נותנים חלה לכהן קטן משום דלא ברי לן, ומהרש"ל בים של שלמה פ"ה דב"ק סי' ל"ה החמיר בזה שלא ליתן חרמים לכהן בזמן הזה, ועיין מג"א סוף סי' תנ"ו, היינו שלא ליתן לו. ויעב"ץ ח"א סי' קל"ה החמיר בפדיון בכורים, ע"ש. אבל להקריב דקיימא לן ברך ה' חילו, אפי' חלולים שבהם, אם כן אפילו אי קמי שמיא גליא שנתחללה אמו, הרי כל מה שהקריב כשר, למה נעכב מלהקריב ולא נסמוך על חזקת כשרות אמו וחזקת כהונתו"].

לסיכום: נחלקו הפוסקים ביחוסי כהונה בזמן הזה האם הכהנים הוחזקו **בחזקה גמורה**, או שהם נחשבים כהנים בגדר **ספק** בלבד.

לדברי המהרש"ל והש"ך בדעת הרמ"א, אין נותנים לכהנים חלה, מאחר ובזמנינו הכהנים הם בחזקת ספק כהנים. ולדעת המג"א מטעם זה אין מקפידים על דין "וקדשתו" בימינו.

מאידך גיסא, שיטת המבי"ט והמהרי"ט, שבזמן הזה, הכהנים מוחזקים **כוודאי** כהנים [וכפי שהביא המהרי"ט ראיה מכך שגם היום נושאים הכהנים את כפיהם **בברכה**]. וכן דעת החתם סופר, שבני המשפחות המוחזקות לכהונה נחשבים **ככהנים גמורים** לכל דיני התורה, ומטעם זה ניתן לפדות בכורים על ידם ללא כל ספק.

וכן דעת החזון איש לדינא, וכן הכריע בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סימן קס) "ולשון הש"ס מורה יותר כהשבות יעקב [שהכהנים הם בחזקת ספק], אבל **סברת ההלכה מורה יותר כמהרי"ט ודעימיה דחזקת כהונה חזקה גמורה**

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

היא מן התורה, אפילו לענייני דאורייתא כפדיון הבן ונשיאות כפים ומתנות, והגאון יעב"ץ שם מאד נכנס בפרצה דחוקה במה שפטר כהנים מפדיון הבן וחייב בת כהן ולוי בזמן הזה בפדיון הבן, וסוגיא דעלמא דלא כוותיה, וכאשר רמז על זה מרן החתם סופר יו"ד סו"ס רצ"א".

• • •

אלא שעדיין יש לדון, האם ניתן לצרף את דעות הפוסקים שכהנים בזמן הזה כהני ספק הם, כאשר מתעורר ספק אחר, כגון בנדון דידן, שיש ספק אם לסמוך על הכיתוב שעל המצבה כהוכחה ודאית לחזקת הכהונה **[כמבואר לעיל בפרק א]**. והשאלה הנשאלת היא, האם נוכל לצרף את דעת הפוסקים הנ"ל, ולהקל ליבגני לשאת גם פסולות לכהונה.

טו. גם בנושא זה נחלקו הפוסקים.

לעיל [**אות יא**] הבאנו את דברי המהרשד"ם והשבות יעקב, שניתן לצרף את העובדה שיש ספק בחזקת הכהונה בכהנים בימינו, לספקות נוספים, ולהקל באיסורי כהונה מדרבנן מדין "ספק ספיקא".

וכן מתבאר בשו"ת האלף לך שלמה (אבן העזר סימן לח) שנשאל על כהן שנשא אשה ולאחר זמן יצא קול שבעודה בתולה זינתה, אך לא היה ידוע האם נבעלה רק לאיש אחד או שהיתה מופקרת לזנות ואם כן נאסרה לכהן. ובדברי תשובתו כתב הגר"ש קלוגר: "ולכאורה יש לומר עוד על פי מה שכתבו האחרונים בשם תשובת מהרשד"ם, דכהני בזמן הזה הוי רק כהני ספק, אם כן יש לומר דהוי ספק ספיקא, שמא אינה מופקרת, ואם תמצי לומר מופקרת, שמא הוא אינו כהן".

ובהלכות טומאת מת כתב הרמ"א (יו"ד סימן שעב סע' א) וז"ל: "כהן ששוכב ערום, והוא באהל עם המת ולא ידע, אין להגיד לו, אלא יקראו לו סתם, שיצא כדי שילביש עצמו תחילה. אבל אם כבר הגידו לו, אסור להמתין עד שילביש עצמו. ודוקא אם הוא באהל המת, שהוא טומאה דאורייתא, אבל אם הוא בבית הפרס או ארץ העמים, שהוא טומאה דרבנן, ילביש עצמו תחילה, דגדול כבוד הבריות". ובגיליון המהרש"א על השו"ע כתב: "עי' מה שכתבתי בגיליון לעיל סי' ש"ה סעי' ח' וסעי' יח' בכהנים בזמן זה. ויש לעשותו סניף בספקות". וכוונתו למה שהביא שם את דברי היעב"ץ שכהנים בזמן הזה צריכים להחזיר את דמי הפדיון, מחמת שחזקתם מוטלת בספק. ואף שהמהרש"א חלק שם על היעב"ץ וכתב עליו "שהפריז בדבריו ואין צריכים להחזיר את דמי הפדיון", מכל מקום לדינא נקט המהרש"א שאת הסברא שכהנים בזמן הזה הם רק בחזקת ספק ניתן לצרף כסניף להקל במקרה שיש ספק נוסף מלבד ספק זה.

[ועוד מצינו שצירפו את דעת המהרשד"ם כסניף להקל בספקות אחרים בשו"ת דבר יהושע (חלק ג אבן העזר סימן ח וסימן כו) ובשו"ת יביע אומר (אבן העזר חלק ז סימן י וסימן יא) ומפאת אריכות הנדונים שם לא הבאנו דבריהם כאן].

ברם מאידך גיסא, בשו"ת דברי חיים (אבן העזר ח"א סימן י) דן, האם כאשר ישראל נשא גרושה ולאחר מכן נולד ספק שמא הוא כהן, צריך לכופו להוציאה, וכפי הנראה רצה השואל לצרף את דעת הפוסקים שכל הכהנים בחזקת ספק ולהקל, וכמענה לדבריו כתב הדברי חיים: "ומטעם דאין כהני זמנינו רק מטעם חזקה אין להרחיב הדיבור, כי ח"ו לומר כן, ומבואר בשו"ע (יו"ד סי' שע"ב סע' ג) שחייב להקיץ כהן [הישן] באהל [המת] אם הוא אהל מן התורה, ואמאי, הא הכהן אינו רק חזקה ובדרבנן אינו חייב להודיעו, **אלא ודאי דדבר זה ליתא כלל**. וכן כמדומה לי ששמעתי ממו"ח ז"ל [הגאון בעל ה'ברוך טעם'] שראוי להזניח טעם זה, ולכן ברור שכופין אותו להוציא".

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

וכדבריו נקט גם בערוך השלחן [בהמשך דבריו המובאים לעיל **אות יד**] שהכהנים בזמן הזה הם "בחזקת קדושתם, וחלילה חלילה לעשות בזה איזה ספק או ספק ספיקא, **או לצרף זה אפילו לצירוף כל שהוא".**

ומתבאר לפי דעתם, שאין לצרף את דעת הפוסקים הסוברים שיש בזמן הזה ספק בחזקת הכהונה, כאשר מתעוררים ספקות אחרים על חזקת הכהונה.

העולה מכל המבואר לעיל, לפי רוב הפוסקים, שאם הכיתוב "כהן" שעל המצבה אינו נחשב כעדות גמורה, אלא מעורר **ספק** על כהונה [כמבואר לעיל **בפרק א**] - הרי שניתן לצרף לספק זה את דעת המהרשד"ם והפוסקים שהבאנו לעיל הסבורים כי בזמנינו יש ספק בחזקת הכהנים, ובצירוף ספק זה נוכל להתיר ליבגני להינשא לפסולי כהונה.

פרק ג: חשש חללות בכהנים בזמן הזה

טז. בפרקים הקודמים ביררנו באופן עקרוני את השאלות - כאשר בא יהודי שאינו יודע אם הוא כהן או לא, האם יוכל להינשא לפסולות לכהונה, והאם אדם שמצא כיתוב על מצבת סבו המעיד על כהונתו, מוחזק ככהן.

אולם בנדון דידן שהשואל הוא יהודי שעלה לארץ ישראל ממדינות חבר העמים [ברית המועצות], בן למשפחה שהתרחקה במשך השנים משמירת התורה והמצוות, צריך לדון בשאלה נוספת: גם בהנחה שהסב אכן היה כהן כפי שנכתב על המצבה, עדיין יתכן שמאחר ובמשך השנים הרבות שלבני המשפחה לא היתה כל זיקה ליהדות, **נתחללו בני המשפחה מקדושת הכהונה**, כי יכול להיות שאחת מהאימהות נפסלה לכהונה [כגון שנישאה לגרוש או נבעלה לגוי] וממילא בניה היו **חללים**. ומעתה גם בנדון דידן, יש לחשוש שיבגני הוא חלל.

ואכן בשו"ת שבט הלוי (חלק ט סימן רנג) כתב שמטעם זה, עולים ממדינות חבר העמים שידוע **בוודאות שהם ממשפחת כהנים**, מותרים להינשא לנשים הפסולות לכהונה, וז"ל: "בזמן הזה באלה שבאים מרוסיא שזה כבר כמה דורות שאפס תורה ויחוס מהם, ונתערבו בהמוניהם בגוים ובפסולים, או מסביבה של כאלה שכמעט רוב נאבד בנשואי תערובות ואיסור, **האם כהנים אלה כהני חזקה יקראו שנאסר להם על כל פנים על פי הלכה פסולי כהונה**".

ובמקום אחר כתב בשו"ת שבט הלוי (חלק י סימן רכה) סברא זו גם לגבי בני משפחות המוחזקות בכהונה שהגיעו מהקיבוצים: "אבל באלו משפחות שכבר מדורות חיו חיים בלי תורה ומצוות, וכמו שכתב גם כב' תורתו, באלו שהיו מעודם בקיבוצים חילוניים שפרקו עול מכל מצוות התורה בעוונותינו הרבים, והרימו ראש להתיר שם עריות ואיסור אשת איש בלי הגבלה, וגם אם היה להם אישות אולי על ידי חופה וקידושין, הבעלים עצמם ר"ל הפקירו נשותיהם מדעת זה לזה, ביודעים ובלא יודעים, או שלא רצו לדעת משפטי התורה, הנ"ל פשיטא, דזה עדיף הרבה מהמבואר בסוטה (כז, א) ובאבן העזר (סי' ד סע' טו) לענין פרוצה ביותר דחשבינן בניה כחללים. ואם שם ישנם קצת צדדים להחמיר על כל פנים, לא כן בנדון כזה שהחילוני הזה בא מתרבות אנשים האלה. ואם רבינו המהרש"ל כתב על כהני יראי אלקים דקרוב דרובם נתבלבלו, אם כן בהתווסף עוד על זה **כהני הקיבוצים** או **כהני רוסיא** החילונים גמורים מדורות, **שכמעט אין ספק דודאי נתחללו**, והדברים נוטים שאין צריך להתרחק מגרושה הזאת [וכמש"כ ג"כ רבינו המבי"ט ח"א סי' רי"ט הנ"ל], כנלענ"ד בדעת נוטה להלכה ומעל' כבודו מבפנים וכטוב בעיניו על פי התורה".

על סמך קביעה זו, שאין כל ספק כי כהנים הבאים ממדינות חבר העמים הם חללים, כאשר נשאל בשו"ת שבט הלוי (חלק י סימן לב) "בנדון מצות פדיון הבן לעולי רוסיא שלא ידוע יחוסם דאפשר דכהנים או לויים הם, האם אפשר

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

לפדותם בברכה. או נימא דנהי דרובא ישראלים, מכל מקום אין הולכין בממון אחר רוב וכדעת הצמח צדק (סימן קכה)", השיב הגר"ש ואזנר שיכול לברך ואין כל חשש שמא הם כהנים ופטורים ממצוה זו, בטענה כי "בנדון דידן בלאו הכי לענ"ד הוא יותר מרוב, **כיון דחשש כהונה כשרה שלא יהיה חללים כמעט לית בהם בגלות רוסיא** מרוב שמד ותערובת כאשר בארתי במקום אחר, מלבד משפחות ידועות ששמרו על יחוסיהם כאשר כתבתי במקום אחר".

יז. את השאלה שבה אנו דנים בשיעור זה, העלתי על שולחנם של גדולי הפוסקים. והבאנו לעיל **[פרק א אות ד]** את מכתבו של ידידי רבי **דוד קהאן**, רב ביהמ"ד גבול יעבץ בברוקלין, שפסק:

הנני מסכים עם כת"ר שמה שכתוב על המצבה אין לחוש על זה, ויש להתיר לידידו לקחת אשה שאינה כשרה לכהונה.

וכן סבור למעשה, ידידי רבי **אשר וייס**, אב"ד דרכי הוראה וראש ישיבת דרכי תורה בירושלים, במכתב שכתב:

לידי"נ אהוב לבי, איש תורה חסד ומעש,

חכם וסופר, רץ כצבי וגבור כארי במלחמתה של תורה

הרה"ג ר' **צבי רייזמן** שליט"א

כנהר שלום וכנחל שוטף

קבלתי לנכון את שאלתו והנני במענה קצר.

נראה ברור דאיש זה אין עליו שום חזקת כהונה ומותר לו לשאת גרושה או שאר פסולי כהונה, דהלא מלבד נוסח המצבה של אבי סבו, אין כאן כל חזקת כהונה, והלא פשוט דיש רק שני דרכים לבסס חזקת כהונה, או ע"י **עדות** או ע"י **חזקת הנהגה**, ובנדון דידן אין כאן כל שמץ עדות ואף לא עד אחד, ואין כאן כל הנהגה שהרי כל המשפחה, התרחקה מדרך התורה עד שידידו השואל חזר לחסות בצלו ית"ש, אביו וסבו מעולם לא עלו לתורה ולדוכן, ואם כן אין כאן חזקת כהונה, וכבר כתבו גדולי הפוסקים דהכיתוב שעל המצבה, אין בה כדי לקבוע חזקת כהונה, עיין שו"ת אגרות משה (אבן העזר ח"ד סימן מא), וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן רכה).

ובנדון דידן יש ריעותא גדולה, דאף אם היינו חוששין למה שכתוב על מצבת קבורה, בנדון דידן נראה פשוט דאין ממש בחשש זה, דהלא רק על מצבת הסבא רבא כתוב "הכהן" ועל מצבת הסבא, בנו של הסבא רבא, לא כתוב הכהן, נכדת הסבא העידה שמעולם לא שמעה שכהנים הם, וכן מעיד גם הנכד אבי השואל, ולכאורה מתעוררת התמיהה, אם בני משפחתו של הסבא לא ידעו על כהונתם, מי זה שצוה לכתוב נוסח זה על המצבה, ואפשר דמי שעשה מצבה זו היה עם הארץ גמור, ולא ידע כלל מה משמעות ענין הכהונה ומתוך בורות ושטות כתב מלה זו, ולכן לא כתוב כהן בשפה העיקרית של המצבה שנכתבה ברוסית. ומכל מקום כיון שאין כל חזקת כהונה וכבר כמה דורות שהמשפחה התרחקה מדרך התורה וכלל לא ידעו ענין הכהונה וגם אנשי החברא קדישא מסתמא היו עמי הארץ, ולא נודע על סמך מה כתבו הכהן על המצבה, ותמיהה נוספת יש כאן דהלא קבור הוא סבא זה באמצע בית הקברות ולא בצד כפי מנהג קבורת הכהנים וכמו שכתב כת"ר, והחשש שמא קברו היה בצדו ואחר כך הרחיבו את בית הקברות עד שנמצאו הכהנים קבורים באמצע בית הקברות הוא חשש רחוק, ומשום כל התהיות הנ"ל, נראה ברור דאין לחשוש כלל למה שכתוב על המצבה.

והנה כבר האריכו גדולי הזמן אף כשיש חזקת כהונה מסוימת, במשפחות שעלו מחבר העמים הסובייטי שנישואי תערובת ונישואין פסולים היו אצלם כדבר שבשיגרה, האם יש בהן חזקת כהונה, אמנם בני"ד, ברור שאין לחשוש למה שכתוב על המצבה.

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

ידידו הדוש"ת כל הימים

באהבה רבה

אשר וייס

ומבואר בדבריו שיש להתיר ליבגני לשאת פסולות לכהונה גם **לכתחילה.**

ברם כאשר נדייק היטב בנדונים שדן בהם שבט הלוי, הרי שדבריו נסבו כאשר **כבר היו נשואים** והשאלה שעמדה לדיון היתה **לענין דיעבד**, האם להורות לספק כהן זה לגרש את אשתו שפסולה לכהונה, ובזה פסק שאין לחשוש לכהונה כלל מחמת מצבה ישנה, ואף אם נסמוך על המצבה ונאמר **שהסב** היה כהן, אך **לנכד** אין חזקת כהונה בגלל שבמדינות חבר העמים לא שמרו תורה ומצוות במשך דורות רבים. אולם מי יאמר שהיתר זה נאמר גם **להינשא לכתחילה - כבנדון דידן**, וצ"ע.

יח. ואמנם רבי **משה שטרנבוך**, ראב"ד בד"ץ העדה החרדית בירושלים ומחבר שו"ת תשובות והנהגות, כתב לי במענה לשאלה שאנו עוסקים בה:

בעזה"י, י"ג טבת תשס"ז

לכבוד ידידינו הנדיב גדול בתורה ואב בחכמה מפורסם לשם ולתהילה וכו'

ה"ה הרב **צבי רייזמן** שליט"א

מכתבו התאחר והגיע לידי רק היום והנני תיכף משיב.

ראשית אודה לו על ספריו הנחמדים, ורואים אנו ששקוע בתורה, אשריו ואשרי חלקו שזוכה לתורה וגדולה, וה' יעזור הלאה שיהיה לו ברכה והצלחה ויוכל לעסוק בתורה עם הרחבת הדעת...

ואודות מצבה אם מספיק, תלוי אם היה אז חברה קדישא שדרכם לברר, **ולמעשה כיון שלא הוחזק מצד משפחתו, ראוי לחשוש למצבה, אבל אין עלינו בזה צורך להפרישם, וכל שכן שאם נשא שלא יוציא.**

ואילולא הטרדות שאני מוקף בהם הייתי רושם לו מה שרשמתי מקופיא על ספריו אבל עוד חזון למועד, וה' יעזור וישלח לנו ברכה והצלחה ונקבל בקרוב פני משיח צדקינו

הנני המצפה בכליון לישועת ה' ורחמי שמים מרובים

משה שטרנבוך

ומתבאר בדבריו, שלכתחילה אכן צריך לחשוש לכיתוב שעל המצבה, אלא שלמעשה, אין צריך להפריש את יבגני מנישואין עם פסולות לכתחילה, וכל שכן שאם נישא אין צורך לגרש.

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

לסיום, ידידי רבי עובדיה יוסף טולידאנו, שאל את השאלה שאנו דנים בה, את סבו הראשון לציון רבי עובדיה יוסף, שהשיב:

"בת גוי אפשר להקל בזה, גרושה קשה עדיין להקל".

פרק ד: קביעת יחוס כהונה על סמך בדיקה גנטית

יט. באנציקלופדיה הלכתית רפואית (ח"ד ערך כהן, עמ' 80) מצוטט מחקר שהתפרסם בשנת תשנ"ז (1997), שעל פיו ישנם סמנים מיוחדים על הכרומוזום הזכרי (Y) שהם אופיניים ומשותפים לכל הצאצאים מזרע אהרן הכהן. הסימנים הללו נמצאו הן אצל כהנים אשכנזים, והן אצל כהנים ספרדים, באותה מידה. המחקר נערך על יהודים המוחזקים ככהנים, ועל יהודים המוחזקים כאינם כהנים, והוא כלל נחקרים מישראל, אנגליה, קנדה, וארצות הברית. הערכת החוקרים הללו היא שכיום, ישנם כשלוש מאות וחמישים אלף כהנים בעולם, המהווים כחמשה אחוז מכלל הזכרים היהודים. על פי חישובים שונים הסתבר לחוקרים, כי השינוי הייחודי הזה התרחש לפני כשלושת אלפים שנה, וזה תואם להפליא את ימי חייו של אהרן הכהן, שחי לפני כשלושת אלפים ושלוש מאות שנה.

ממצאים גנטיים שאינם תואמים את התוצאות הללו באדם פלוני, יכולים איפוא לשלול במידה גבוהה של הסתברות שהוא כהן. מאידך, נוכחות הסימנים הגנטיים האופייניים לכהנים, תומכת במסורת שאדם פלוני הוא כהן [בהקשר למחקר זה, ציין בספר נשמת אברהם (מהדורא בתרא, או"ח סימן תנז ס"ק א) "ויש להעיר שכמובן, אין המחקר יכול להתייחס לבעיה של חלל, כי אז אמנם לפי הגנים הוא כהן, אך לפי ההלכה אין הוא כהן כלל וכלל"].

ומעתה יש לדון, האם ניתן לקבוע יחוסי כהונה על סמך בדיקה גנטית. אם יבגני היה בוחר להיבדק בבדיקה גנטית, שהיתה מצביעה על הימצאות ה"גנים" המיוחדים לכהנים, האם היה בכך עילה לאסור עליו להינשא לכתחילה לפסולות לכהונה. ומאידך גיסא, אם בבדיקה לא היו נמצאים ה"גנים" הנ"ל, האם זו סיבה להתיר לו להינשא לכתחילה לפסולות לכהונה.

כ. בספר נשמת אברהם (מהדורא קמא, אבן העזר סימן ד, סעיף יג, אות ו) דן במעשה שהיה בתינוקות שהוחלפו בטעות בבית היולדות, ולאחר בדיקות בבית החולים לא נמצא כל פתרון להחזרת התינוקות להוריהם הביולוגיים אלא באמצעות **בדיקת רקמות**. וכאשר נשאלו הגרש"ז אויערבך, והגר"א ולדינברג בעל הציץ אליעזר, מה המשמעות ההלכתית של הבדיקה לגבי ייחוס, כאשר אחד התינוקות הוא בן למשפחת כהנים והשני בן למשפחת ישראלים, השיבו: **"אין לסמוך אך ורק על תוצאות הבדיקה בלבד אלא כסניף לדברים אחרים"**. אולם בתוך כדי דיבור, כתב הנשמת אברהם: "וכתב לי כעת הגרש"ז אויערבך, אך **אם הבדיקה הזאת מפורסם ומקובל בכל העולם על ידי הרבה נסיונות ברורים לדבר אמת וברור, מסתבר שגם מצד ההלכה אפשר לסמוך על זה**, עכ"ל. ואמר לי הגאון שליט"א דהוא הדין לגבי קביעת אבהות המובא לעיל ס"ק א".

על פי דברים אלו כתב הנשמת אברהם (מהדורא בתרא, או"ח סימן תנז ס"ק א) "הסתפקתי [בהנחה שיבוא יום ויוכח מעל כל ספק שתוצאות הבדיקה הנ"ל קיימות גם במחקרים חוזרים, ובמספרים גדולים של נבדקים, עד שיתברר מעל

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

כל ספק לדבר אמת וברור] מה יהיה הדין של כהן שנבדק ולא נמצא אצלו הגן [של כהונה], הלוא לכאורה חזקה [שהוא כהן] ורוב [שאינו כהן, כתוצאה מהבדיקה] רובא עדיף, ואם כן אין לפדות הבן אצלו, ואסור לו לעלות לדוכן, וכל שכן לברך. וכן אם יש בפנינו שני כהנים אחד שומר תורה ומצוות אך אין בו הגן הנ"ל, והשני חילוני אך יש בו הגן הנ"ל, שיהיו צריכים דווקא לבחור בכהן החילוני לפדיון הבן. אך ראה במסכת עדויות (פ"ח מ"ז) שלדעת חכמים, אפילו אליהו לא יבוא לא לרחק ולא לקרב. ומפרש הרמב"ם (פירוש המשניות שם), וחכמים אומרים אין עושק ביוחסין, ורק כשיבוא המשיח יתברר מי באמת מיוחס לכהונה ומי לא. וכפי שפסק הרמב"ם (הלכות מלכים פי"ב ה"ג) בימי מלך המשיח יתייחסו כולם על פיו ברוח הקודש שתנוח עליו, ובני לוי מטהר תחילה ואומר זה מיוחס כהן וזה מיוחס לוי, ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל. הנה למדת שברוח הקודש מייחסין המוחזקין ומודיעין המיוחס, עכ"ל".

ומסיים הנשמת אברהם: "הדברים הנ"ל היו בפני מו"ר הגרי"י נויבירט, שב"ה הסכים עם דברי. וכן כתב לי הגרא"י וולדינברג, בתשובה שנדפסה בשו"ת ציץ אליעזר (חכ"ב סימן נט) "יקרת מכתבו קבלתי עתה, והנני ממהר להשיבו על שאלותיו ובקצרה. בנוגע לכהני זמנינו שנחלקו הפוסקים אם הם כהני ספק או כהני ודאי כחזקתם כפי שהם מוחזקים, וכדמציין גם לאו"ח סי' תנ"ז ולט"ז יו"ד סי' שכ"ב סק"ה ועוד. אם יכול הדבר להשתנות בהם לפי המחקר החדש שבוצעו בעולם הגדול ושהתבצעו על ידי גנטיקאים בבדיקתם המדעית. הנה כדעתי אז כפי שמובא בספרו נשמת אברהם, כן דעתי עתה, **שאין לסמוך החלטית על תוצאות בדיקות מדעיות כאלה** וכיוצא בהם**, ויש רק לצרפם לסניף לדברים אחרים**. ובמיוחד לנידוננו וכפי שכותב החזון איש בהלכות שביעית סוף סימן ה [לעיל **אות יד**] דמהתורה הן בחזקתן לכל דבר, יעו"ש. וכפי שנוטה באמת בכזאת גם כב' ונימוקו עמו".

ברם לענ"ד נראה, כשם שבנדון **בדיקת אבהות** כתב הגרש"ז אויערבך, כי יש מצב שלפיו עם התקדמות המדע, בדיקת רקמות תהפוך **לוודאות**, ולא רק הוכחה מכח רוב, ויהיה ניתן להסתמך עליה לקביעת אבהות, לכאורה הוא הדין בקביעת יחוסי כהונה על סמך **בדיקה גנטית**, אילו יתברר שבדיקה זו מבררת את יחוסי הכהונה **בוודאות**, ובמידה ולא ימצאו ה"גנים" המיוחדים לכהנים, ניתן יהיה להסתמך על בדיקה זו ולהתיר לו להינשא לכתחילה לפסולות לכהונה, וצ"ע.

עם זאת, אפילו אם ימצאו ה"גנים" הנ"ל, עדיין אין בכך סיבה לאוסרו להינשא לכתחילה לפסולות לכהונה, כפי שהובא לעיל, מאחר ובתוצאות הבדיקה אין התייחסות לדין "חלל", ואפילו אם לפי הגנים הוא כהן, אך לפי ההלכה אין הוא כהן כלל וכלל.

* * *

בעת שהותי בארץ ישראל בתחילת חודש כסלו תשס"ז נפגשתי עם הראשון לציון רבי **שלמה עמאר** במעונו בירושלים, ודנתי עמו בשאלה שעסקתי בה בשיעור זה, ודעת הרב היתה **שיש לחשוש שהוא כהן בגלל הכיתוב על המצבה, ואין להתיר לו להינשא לפסולות לכהונה,** אלא אם כן יבדקו ויבררו היטב אחר שורשי משפחה זו, אם היא ממשפחת כהנים, ורק אם לא ימצא דבר ברור אודות משפחתו של יבגני, **ניתן לצרף את דעת הפוסקים שכל הכהנים בזמן הזה הם ספק, ולהקל בזה.**

עם סיום כתיבת השיעור, שלחתי עותק ממנו לכבוד הראשון לציון לשמוע את המקורות לדברים שנאמרו בעל פה, ולהבין על מה ביסס את דבריו שיש לחשוש לחזקת כהונה, שהרי לכאורה אין מקום להחמיר וכפי שנתבאר לעיל.

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

לשמחתי הרבה, כבוד הראשון לציון השיב בהרחבה ובביאור, ודן בדברַי לפרטי פרטיהם. [התשובה במלואה נדפסה לאחר מכן בספרו של הראשון לציון, שו"ת שמע שלמה חלק ו' אבן העזר סימן א]. להלן החלקים העיקריים של תשובתו.

מכתבו של כבוד הראשון לציון רבי שלמה עמאר

א]. הטענות המרכזית שהעלינו בשיעור היו, שאין לסמוך על מצבה זו להעלות לכהונה מכיון שאין כתיבה זו על גבי מצבה בגדר עדות, ואף אין כאן חזקה. ועוד, היות וכל בני המשפחה אינם יודעים דבר בענייני יהדות ואין להם שמץ של מושג מהי "כהונה" - אי אפשר לסמוך על עדותו של כותב המצבה, כי סביר להניח שהוא עצמו לא ידע מהו ענין הכהונה.

על טענה זו כתב הרב עמאר:

בעזהשי"ת, ברביעי בשבת ששה ועשרים יום בשבט התשס"ז

לכבוד ידידי הנכבד ונעלה הרה"ג **צבי רייזמן** שליט"א

מחבר ספרי רץ כצבי ג"ח, לוס אנג'לס ארה"ב.

החיים והשלום וכט"ס.

ראשית אשוב לברכך על קבלת פרס עיריית ירושלים על ספריך, שאני רואה בזה "תופעה מבורכת" הראויה לשמש דוגמא לרבים העוסקים במו"מ לפרנסתם בכבוד, ולא מניחים ידם מעמלה של תורה, וכב' הראה בזה את כוחו ורוב עמלו להמשיך ללון באהלה של תורה בעיון וביגיעה. ירבו כמותך בישראל.

ובאשר לשאלה שבמכתבו אלי בבחור שעלה מרוסיה, וראה במצבת קבורת אבי סבו חקוק בזה"ל: פ"נ ר' שלמה ב"ר יוסף הכהן ז"ל. אם יש לחוש לו לכהונה ואסור בפסולה לכהונה. והזכיר שבהיות כב' בביתי בעיה"ק ירושלים ת"ו, העלה שאלה זו ואמרתי שצריכים לחקור ולדרוש בשרשי משפחתו. ועתה כב' תמה עלי מה מקום יש לחשוש לכהונה, והרי אין כאן לא חזקת כהונה ולא עדות. והבחור עצמו לא נהג מנהגי כהונה מעולם, ומצבה זו אפילו נחשוב אותה כעדות בכתב, הרי אין שום עד שחתום עליה, וכתב שהוא מלשונו של הגרמ"פ זצ"ל שהוא באגרו"מ (אהע"ז ח"ד סימן מ"א), וגם אם נאמר שאין צריך חתימה, שהרי בעדות ע"א כולם כשרים, מ"מ הרי כאשר ע"א מעיד על אביו שהוא כהן, אינו נאמן להעלותו לכהונה, כמפורש בשו"ע אה"ע (סימן ג' ס"ו) וז"ל: מי שבא ואמר כהן אני, ועד אחד מעיד על אביו שהוא כהן, אין מעלין אותו לכהונה על פיו, שמא חלל הוא. עד שיעיד שזה כהן הוא וכו', עכ"ל.

ולעצם הטענה שהמצבה אינה עדות, ואין איש חתום עליה, לפי עניות דעתי עדיפא מעד אחד, שכן ידוע ומפורסם שמדקדקים במה שכותבים במצבה, ומתייעצים, וגם החברא קדישא מסייעת בזה, וכמעט לא מצאנו טעויות במצבות, שכן בבירורים שעשינו בבתי הדין, בין לענין בירור שמות לכתיבת גט, ובין לעניני יוחסין היינו מבררים מה חקוק במצבה, ומעולם לא מצאנו טעות, **וכל עוד שלא התברר בדבר שאין הרישום שם נכון, אנו הולכים אחריו. ואם כן הרי יש כאן בירור שהמשפחה הזאת היו מוחזקים לכהנים באותו הזמן**, שעדיין ידעו מענין היחוס אם כהן ואם לוי או ישראלי ואיך נדחה בירור גדול זה בלא חקירה ודרישה, שהרי זה ברור שלא כתבו את זה בכדי, ובענין מיתה וקבורה העולם מתייחס ברצינות, **ובודאי שכמו שכתבו כן הוא, עד שיודע אחרת**.

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

ועוד הוסיף הרב וכתב בהמשך מכתבו:

דאיך אפשר לומר שמה שכתוב במצבה אינו עדות ולא חזקה, וכי בכדי חנטי חנטיא ובכדי ספדי ספדיא, ובכדי כתב כתביא על מצבת אבן בשעת מותו שהוא כהן.

ב]. בשיעור הבאנו את דברי שו"ת אגרות משה (אבן העזר ח"ד סי' מא) שכתב "כי הראיה שנכתב כן על מצבת קברו אינה ראיה ברורה דהא ליכא שום חותם על זה", והוכחנו מדבריו שאין להחשיב את הכיתוב שעל המצבה כעדות של עד אחד מכיון שאין חתימת העד.

על כך השיב הראשון לציון:

ועוד יש חילוק אחר, דבנדון הגרמ"פ ז"ל איירי במקרה רגיל שהסב והאב והבן עדיין הם במצב רגיל שאחד אומר לשני דור לדור מוסרים דבר המסורת, ובזה הוא טען שאם הבן עשה המצבה, מדוע בן זה אינו יודע כן מאביו, ור"ל דמזה מוכח קצת שלא הבן עשה, ואם כן אפשר שבטעות חקקו על מצבת הסבא שהוא כהן, ולזה אמר דאינה ראיה ברורה דליכא שום חותם על המצבה, והבן לא יודע מזה, וזה שהוא לא יודע כלל מכהונה של סבו ושל אביו, זה מעורר שאלה חזקה אם הוא כהן, והוי כספק וחזי לאצטרופי להיתר הקודם, שהיא כשרה לכהן.

אבל בנדון דידן, שמדובר בילידי רוסיה, שעקרו מהם כל יסודות התורה זה למעלה משמונים שנה רח"ל, וראיתי במכתבי החפץ חיים, באחד מהם נדמה לי משנת תרפ"ז, ובו קורא לאסיפת כל רבני אירופה לדון במצב אחינו בני ישראל שברוסיה שעקרו מהם כל עיקרי הדת, ועינינו הרואות עד היכן הגיעו והתרחקו באונס ובמלחמת חרמה נגד הדת, עד שאפילו ברית מילה נעקרה מהם רח"ל, וכל כהאי גוונא בודאי אי אפשר לומר איך הנין הזה אינו יודע מהעובדה שסב אביו הוא כהן, שכמעט שאין כיום בין העולים משם שיודע מהמושג כהן או לוי כלל, ואילו המצבה ההיא נכתבה לפני שנים רבות מאד, שעדיין היו יודעים וע"כ גם מציינים, ואיך נוכל להתעלם ולומר אינו כלום, וידוע ומפורסם שלפני שכותבים על המצבה, מבררים הנוסח והיחוס ומתייעצים בדרך כלל עם רב בעניינים אלו, וגם הממונים בחברא קדישא מתעניינים בכל אלו, וברוב הקהילות היו רושמים כל זה בפנקסיהם, והיה אפשר ללמוד מהפנקס של הח"ק על יחוסים, אלא שכאן בא משבר והתחילה מלחמה וגזירות של עקירת הדת והתורה בכוח גדול וביד חזקה וזדונית, והיא שגרמה לניתוק מוחלט בין הדורות הקודמים לחדשים ואחר כמה דורות כמו בנדון זה לא נשאר שום קשר כלל ועיקר ואפילו הדק ביותר, ובודאי לא שייך לומר בזה מש"כ הגרמ"פ ז"ל שם, איך הבן לא ידע מאביו, דכבר נשכח מהם כל המסורת כולה וכל עניני התורה, ובפרט שלא נוכל לדחות מה שכתבו באותם זמנים ולהקל לגמרי לשאת פסולה לכהונה ח"ו.

ג]. טענה נוספת שכתבנו היתה, שאף אם נאמר שהמצבה הזו הינה בגדר עדות, מכל מקום הרי פשוט שאין כאן יותר מעדות של עד אחד, וכבר נפסק בשו"ע (אבן העזר סי' ג סע' ו) שההלכה שעד אחד נאמן להעלות אדם לכהונה ואוכל בתרומה על פיו, אמורה רק כשהעד מעיד עליו שהוא כהן, אך אם העד מעיד על אביו שהוא כהן, אינו נאמן לגבי הבן, שמא חלל הוא.

ועל כך כתב הראשון לציון:

ותחילה יש להעיר דהחלקת מחוקק שם (אות ט) כתב שזה דעת הרמב"ם ז"ל, ואינו מוסכם משאר הפוסקים, ובפרט בזמן הזה שכל המשפחות בחזקת כשרות הם, למה נחוש לחלל, עכ"ל. ואולם נכון הדבר שהבית שמואל (ס"ק יא) מפרש דין זה, שהביא מקורו מהרב המגיד (בהלכות איסורי ביאה פ"כ הט"ו) דאין עד אחד נאמן אלא כשמעיד עליו שהוא כהן ולא שמעיד על אביו, דאין לנו אלא מה שאמרו חז"ל, ובכתובות (כד, א) דיברו במעיד עליו שהוא כהן,

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

ומשמע מעיד על אביו אינו נאמן... ועכ"פ אין מכל זה ראיה לנדון דידן, דשם מיירי לענין להעלותו לכהונה, וכמבואר בלשון הרמב"ם והשו"ע, מי שבא ואמר כהן אני, וע"א מעיד באביו שהוא כהן, אין מעלין אותו לכהונה על פיו, שחוששין שמא חלל, אבל בנידון זה אין אנו דנים אם להעלותו לכהונה אם לאו, אלא אם להוציאו לגמרי מכלל כהונה, ולהתירו בגרושה וחללה, לזה אין לנו לימוד משם, **דשם אמרו להחמיר עליו וחששו חששא זו, אבל להקל אין לנו משם ראיה**.

ד]. עוד הבאנו בשיעור את דעת המבי"ט שאין חוששים לדברי עד אחד האומר על פלוני שהוא כהן להחמיר עליו חומרי כהונה אם האדם עצמו אינו יודע שהוא כהן, והרי כאן אף אם נקבל את עדות כותב המצבה כעד אחד הרי יבגני אינו יודע אם הוא כהן, ואם כן אין צריך לחשוש לדברי העד.

וכתב הראשון לציון שאף מדברי המבי"ט, אין להביא ראיה לדברינו:

והנה אין שום ראיה מהמבי"ט לנ"ד, דהמבי"ט מיירי באיש כשר שיודע היטב מה היא כהונה ומה זה כהן. וכשהעיד ע"א שהוא כהן עמד והכחישו או שאמר שאינו יודע היחוס שלו, בזה חידש המבי"ט שאין בכוח עדות של ע"א לאסור עליו איסור כהונה ולהטיל עליו החומרות של הכהונה. ואפשר לפרש בכוונתו ז"ל... אפילו אומר איני יודע נמי. היינו שזה עצמו חשיב הכחשה שהרי כל אדם שמבין ביהדות וביחוסי עמנו, הוא יודע אם הוא כהן לוי או ישראל, וזה שאומר איני יודע, כלומר שידוע לו שהוא לא כהן, שמעולם לא שמע לא מאביו ולא מבני משפחתו שהם כהנים, והויא הכחשה גמורה לעדותו של העד, אלא שלא הכחישו להדיא, אבל בנ"ד אינו יודע ואינו יכול לדעת, וגם כהנים ולויים גמורים אינם יודעים, שלא רק ידיעת משפחתם ומוצאם אינם יודעים, אלא כל המושג של כהונה ולויה נעקר מהם לגמרי זה כמה דורות, ואפילו כשמנסים להסביר להם לא נקלט אצלם, מרוב הריחוק והניתוק ברוב השנים, ויש שגם בא"י שגדלו והתחנכו במקומות רחוקים, שהגיעו למרחק עצום כל כך עד שלא יודעים ולא מבינים, ומעשה היה ששאלתי איש אחד בשעה שהייתי מברר שמו לגט, אם אביו כהן או לוי, והשיב: לא, אבא שלי נגר וזהו העסק בקיבוץ. וק"ו בן בנו של ק"ו באלה שבאו מרוסיה.

ואשר ע"כ אין חוסר ידיעתו של זה מהווה הכחשה למה שכתוב על המצבה. והכתב שעל המצבה הוא מזמן רב, שאז היו עדיין יהודים כשרים, ורבים ידעו עדיין את מושגי היהדות, ובוודאי דהוי עדות, **ולענ"ד הוא עדיף מסתם ע"א, והוי כחזקה.**

ועוד, דהמבי"ט ז"ל מדבר באותה תשובה באופן שגם לפי דברי העד אינה אמירה ברורה, רק אמר שהוא ממשפחה שיש לה כינוי כמו הכינוי שלהם והם כהנים, וע"כ גם הוא כהן, וזה עצמו אינו דבר ברור כלל, אבל כאן שכתוב פב"פ הכהן, והוא בן אחר בן ממנו, המורם מהם כיוצא בהם.

ה]. למעשה הכריע הראשון לציון כדבריו בעל פה בעת ששוחחתי עמו כשביקרתיו במעונו:

ואמנם נכון הדבר שיש אפשרות שאפילו אם אב סבו הוא כהן ודאי בלא ספק, עדיין יש מקום לומר שאולי הבן הזה התחלל, שאולי אמו או אם אמו, לא היתה כשרה לכהונה, ויש סיבות רבות שיכולים לחללו מן הכהונה. ואין הכי נמי, שצריך לחקור ולדרוש בשרשי המשפחה. וכמו שאמרתי אז לכבודו בעל פה שיש לחוש ולברר אם באמת כהנים הם, ואפשר ע"י עדים או ע"י קרובים וכיוצא בזה, וכן לברר היטב באמהות. עכ"פ בודאי שיש לחשוש לכיתוב שעל המצבה ולברר הדק היטב היטב...

והנה עיקר ההיתר בנוי על אותם כהנים שיש בהם יותר מספק ספיקא להקל, וצירף לזה שאין עדות ברורה, והוא אינו יודע כלל, ורק במצבה רק ראו שזה משפחת כהנים, בזה הוא דנוטה להקל, בהצטרף כל הנ"ל. אבל בנ"ד שמפורש

בירור יחוס כהונה (סימן יא)

בכיתוב שעל מצבת אב סבו שהוא כהן, וזה שאומר אינו יודע אין מזה שום הכחשה למה שכתוב על המצבה, שכבר ביארתי דמה שלא נהג בכהונה כלל לא הוא ולא אביו, אינו משום שחשבו שהם לא כהנים, ואשר בזה מדבר המבי"ט, אלא שלא נהגו כהונה מאותה סיבה שלא נהגו שבת וסוכה ושופר וכו', שעקרו מהם עניני היהדות מן השורש. ונשארה העדות הדוממת של המצבה בלא שום הכחשה, כלל ועיקר. ואיך לא נחוש לה, ונצריך בירור יסודי בשרשי המשפחה אם כהנים הם אם לא.

ואין הכי נמי שאם נמצא איזה ידיעה לברר יחוסם ויהיה הדבר בספק, נוכל לצרף את מ"ש בשבט הלוי הנ"ל. וכבר צירפתי דעות אלו ועוד רבים בפסקים אחרים, והם נדפסו בשו"ת שמע שלמה לחלקיהם.

זה הנראה לעניות דעתי, ולרוב העניינים המתקבצים ובאים בערבי פסחים, אסתפק לע"ע בזה, ועוד חזון למועד ואעיין בגדולי האחרונים, ואעטרם עטרה לראשי בע"ה.

בברכת התורה ופסח כשר ושמח

ע"ה **ש.מ. עמאר**

• • •

סוף דבר

נוכחנו לראות כי נחלקו הפוסקים בדינו של יבגני:

דעת רבי עובדיה יוסף שאין מקום להקל להינשא לכתחילה [ולא נתבררה דעתו במקרה שנשאו אם צריך לגרש].

דעת רבי משה שטרנבוך, שלכתחילה צריך לחשוש לכיתוב שעל המצבה, אך למעשה אין צריך להפרישו מלהינשא, ובדיעבד, כשכבר נישא לפסולות לכהונה - אין לגרש.

דעת רבי שלמה עמאר, שלכתחילה המצבה נחשבת בירור על חזקת הכהונה, ויש לערוך בירור יסודי בשורשי המשפחה. ורק אם נמצא איזה ידיעה לברר יחוסם ויהיה הדבר ספק, נוכל לצרף את דעת המהרשד"ם שכהנים בזמן הזה הם בחזקת ספק, ולהתירו.

ואילו לדעת רבי דוד קאהן ורבי אשר וייס, אין כל מניעה להתירו להינשא לפסולות לכהונה אפילו לכתחילה.

• • •

בחודש אדר א' תשע"ד, בישר לי יבגני (או בשמו היהודי, יהויגן) כי בכ"ו בחודש זה, הוא מתעתד להינשא בתל אביב לבת ישראל כשרה לכהונה. כשנה לאחר מכן, הוא לא שכח לשתף אותי בבשורה המשמחת על הולדת בנו הבכור, בסימן טוב ובמזל טוב.